Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 31 Cdo 488/2009, ECLI:CZ:NS:2011:31.CDO.488.2009.1

Číslo: 146/2011

Právní věta:

Jestliže se podle § 408 obch. zák. promlčela pohledávka (jistina) přisouzená oprávněnému pravomocným platebním rozkazem, pak se jako příslušenství této pohledávky (§ 121 odst. 3 obč. zák.) promlčel i nárok na náhradu nákladů řízení přiznaný oprávněnému tímto exekučním titulem.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.06.2011

Spisová značka: 31 Cdo 488/2009

Číslo rozhodnutí: 146

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Exekuce, Promlčení

Předpisy: § 121 odst. 3 obč. zák.
§ 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. ve znění do 30.06.2009
§ 408 obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O b v o d n í s o u d pro Prahu 4 usnesením ze dne 24. 4. 2008 zamítl návrh povinného na zastavení exekuce [nařízené usnesením téhož soudu ze dne 21. 6. 2007, ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 23. 1. 2008, podle vykonatelného platebního rozkazu téhož soudu ze dne 15. 5. 1997 pro uspokojení pohledávky oprávněného ve výši 296 707,73 Kč (tj. úrok z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 40 897 Kč od 15. 5. 2003 do 4. 5. 2007), pro náklady předcházejícího řízení ve výši 3204 Kč, pro náklady exekuce a náklady oprávněného, které budou v průběhu řízení stanoveny, jejímž provedením pověřil soudního exekutora Mgr. M. S., Exekutorský úřad Teplice], odůvodněný vznesenou námitkou promlčení vymáhané pohledávky, a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně zjistil, že citovaným platebním rozkazem byla povinnému uložena povinnost zaplatit oprávněnému částku 40 897 Kč s úrokem z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 8800 Kč od 3. 5. 1995 do zaplacení, s úrokem z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 13 921 Kč od 12. 5. 1995 do zaplacení, s úrokem z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 12 268 Kč od 21. 5. 1995 do

zaplacení, s úrokem z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 5908 Kč od 1. 6. 1995 do zaplacení a náklady řízení ve výši 3204 Kč, že mezi účastníky šlo o obchodní závazkový vztah vzniklý ze smlouvy o dodávce pekařských, cukrářských a ostatních výrobků ze dne 7. 3. 1995, v jejímž čl. IV. bodu 4 bylo ujednáno, že platba faktur bude prováděna v hotovosti do pěti dnů od převzetí souhrnné faktury, a v čl. IV. bodu 5, že povinný jako kupující zaplatí oprávněné jako prodávající za každý den prodlení se zaplacením faktury penále (které soud posoudil jako smluvní pokutu) ve výši 0,5 % denně z dlužné částky. Faktury byly splatné – na částku 13 800 Kč dne 2. 5. 1995, z níž povinný uhradil 5000 Kč, na částku 13 921 Kč dne 11. 5. 1995, na částku 12 268 Kč dne 20. 5. 1995 a na částku 5908 Kč dne 31. 5. 1995. Z obsahu exekučního spisu dále vyplývá, že oprávněný podal návrh na nařízení exekuce dne 11. 5. 2007 pro částku 296 707,73 Kč, představující úrok z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 40 897 Kč za dobu od 15. 5. 2003 do 4. 5. 2007 a pro náklady předcházejícího řízení ve výši 3204 Kč.

Soud prvního stupně s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 847/2001 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 36/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „R 36/2003“, který je, stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže a vydaná od 1. l. 2001, veřejnosti dostupný také na webových stránkách Nejvyššího soudu), dovodil, že právo na zaplacení smluvní pokuty je právem vzniklým z porušení povinnosti, kterou zajišťuje, a počátek běhu promlčecí doby začíná podle § 393 odst. 1 obch. zák. běžet dnem, kdy byla porušena povinnost zaplatit peněžitý závazek (kupní cenu), tj. prvním dnem prodlení povinného (v daném případě dnem 3. 5. 1995 pro částku 8800 Kč, dnem 12. 5. 1995 pro částku 13 921 Kč, dnem 21. 5. 1995 pro částku 12 268 Kč a dnem 1. 6. 1995 pro částku 5908 Kč, tzn. dnem 1. 6. 1995 pro celkovou částku 40 897 Kč). V souladu s § 365, věty první, obch. zák. povinnost dlužníka splnit závazek řádně a včas v důsledku jejího porušení a nastalého prodlení nezaniká a trvá dál až do doby poskytnutí řádného plnění nebo do doby, kdy zanikne jiným způsobem. Proto každým dnem po dobu, po kterou trvá prodlení, dlužník opětovně porušuje svoji povinnost plnit řádně a včas, proto za každý den prodlení vzniká věřiteli další právo na smluvní pokutu. U práva na zaplacení smluvní pokuty sjednané procentní sazbou ze stanovené částky za každý den prodlení s placením peněžitého závazku tedy začala běžet promlčecí doba ve smyslu § 393 odst. 1 obch. zák. nejen prvním dnem prodlení, ale i každým dalším dnem prodlení, za který vzniklo oprávněnému právo na smluvní pokutu, jež se promlčí uplynutím čtyřleté promlčecí doby počítané od tohoto dne.

Jestliže tedy oprávněný podal návrh na nařízení exekuce pro uspokojení smluvní pokuty ve výši 0,5 % denně z částky 40 897 Kč za dobu od 15. 5. 2003 do 4. 5. 2007, kapitalizované částkou 296 707,73 Kč, není tento nárok promlčen, a návrh povinného na zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, odůvodněný vznesenou námitkou promlčení, není důvodný.

K odvolání povinného (a jeho manželky) M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 7. 10. 2008 změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že exekuci podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. zastavil, a dále rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky před soudy obou stupňů a o tom, že oprávněná je povinna zaplatit soudnímu exekutorovi „na náhradu nákladů řízení“ částku, která bude uvedena v samostatném usnesení do tří dnů od právní moci usnesení o stanovení výše nákladů řízení (usnesením ze dne 3. 12. 2008 Městský soud v Praze rozhodl, že náhrada nákladů řízení soudního exekutora Mgr. M. S. se určuje částkou 0 Kč). Odvolací soud – na rozdíl od soudu prvního stupně – dovodil, že pravomocným platebním rozkazem (§ 174 odst. 1 o. s. ř.), který je pro účastníky závazný (§ 159a odst. 1, 4 o. s. ř.) a jehož správnost není exekuční soud oprávněn přezkoumávat [§ 40 odst. 1 písm. a) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen „exekuční řád“)], bylo oprávněnému přiznáno právo na úrok z prodlení, který nevzniká samostatně za každý den prodlení, ale jednorázově v den, kterým se dlužník ocitl v prodlení se splněním svého závazku, přičemž tímto dnem počíná u tohoto práva běžet podle § 393 odst. 1 obch. zák. promlčecí doba a jejím uplynutím se právo promlčí jako celek (viz usnesení

Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2006, sp. zn. 21 Cdo 3173/2005, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročníku 2007, pod číslem 64).

Jestliže v daném případě „byla nejdéle splatná pohledávka oprávněného splatná dne 31. 5. 1995“, ocitl se v prodlení dne 1. 6. 1995, a promlčecí doba tak podle § 408 odst. 1 obch. zák. skončila dne 1. 6. 2005. Protože návrh na nařízení exekuce byl podán až dne 11. 5. 2007 a povinný a jeho manželka vznesli námitku promlčení, dospěl městský soud k závěru, že právo oprávněného se promlčelo. Totéž podle odvolacího soudu platí i pro náklady předcházejícího řízení, které jsou příslušenstvím pohledávky [§ 121 odst. 3 o. s. ř. (správně zřejmě jde o citaci zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku)], neboť i o nich platí, že dojde-li k promlčení pohledávky, nelze je při uplatněné námitce promlčení vymoci. Dále odvolací soud uvedl, že za situace, kdy exekuční titul nabyl právní moci a vykonatelnosti v roce 1997, se oprávněný po dobu deseti let o předmětnou pohledávku „nezajímal“ a povinný se svým jednáním na opožděně podaném návrhu na nařízení exekuce jinak nepodílel, nelze ani dovozovat, že by námitka promlčení byla uplatněna v rozporu s dobrými mravy či zásadami poctivého obchodního styku.

Proti tomuto usnesení podal oprávněný dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Poukazuje na to, že „exekucí vymáhá úroky z prodlení přiznané exekučním titulem za období čtyř let před podáním návrhu na exekuci, a to s vědomím, že jistina pohledávky byla v době podání návrhu promlčená“; úroky z prodlení se však podle jeho názoru promlčují samostatně a lze je požadovat za dobu nepřevyšující promlčecí dobu. Nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, který s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3173/2005 dovodil, že nárok na úroky z prodlení se na rozdíl od nároku na smluvní pokutu promlčuje v okamžiku, kdy dojde k promlčení jistiny; argumentaci uvedenou v tomto a dalších totožných rozhodnutích považuje dovolatel za správnou jen potud, že zánikem hlavního závazku zaniká i závazek akcesorický. Problém však je v tom, že promlčením závazek (hlavní ani vedlejší) nezaniká, a proto nelze souhlasit s názorem uvedeným v citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu, že dojde-li k promlčení hlavního závazkového vztahu, nemůže se takový právní následek uplynutí času nevztahovat k závazku vedlejšímu, neboť je rozdíl mezi tím, kdy dojde k zániku akcesorického závazku v případě zániku hlavního závazku, a tím, kdy dojde k promlčení hlavního závazku, jež nemá za následek zánik závazku; z toho dovozuje, že hlavní i vedlejší závazek mohou mít „co do počátku i konce rozdílné promlčecí doby“. Uvedený závěr Nejvyššího soudu je podle dovolatele navíc i v rozporu s platnou právní úpravou, neboť podle § 110 odst. 3 obč. zák., které „je použitelné i pro obchodní vztahy, se úroky a úroky z prodlení promlčují samostatně a zákonem je pro ně stanovena samostatná promlčecí doba“.

V této souvislosti vyslovuje názor, že pokud by měl zákonodárce v úmyslu stanovit, že promlčení úroků z prodlení nastává okamžikem promlčení hlavního závazku, uvedl by výslovně, že k promlčení nároku na úroky a úroky z prodlení dojde nejpozději okamžikem promlčení pohledávky, z níž úroky či úroky z prodlení běží, stejně jako výslovně stanovil, že k promlčení zástavního práva nedojde před promlčením jím zajištěné pohledávky. Dále namítá, že na danou věc měly být aplikovány závěry uvedené v R 36/2003, týkající se promlčení smluvní pokuty, neboť není akceptovatelné, že „promlčení smluvní pokuty a úroků z prodlení se řídí zásadně odlišnými pravidly, neboť povinnost k úhradě úroků z prodlení nevzniká samostatně (nově) za každý den prodlení, nýbrž jednorázově v den, kdy se dlužník ocitl v prodlení“. Protože uvedené závěry Nejvyššího soudu, z nichž odvolací soud vycházel, nemohou obstát, „měl by Nejvyšší soud zaujmout odlišné stanovisko, které je konformní s platnou právní úpravou a jejím logickým výkladem“. Za nesprávný považuje i závěr odvolacího soudu o promlčení nároku na náhradu nákladů nalézacího řízení, neboť nabyl-li exekuční titul právní moci dne 20. 7. 1997 a návrh na nařízení exekuce byl podán dne 11. 5. 2007, je zřejmé, že k promlčení podle § 408 obch. zák. nedošlo. Navrhl, aby usnesení odvolacího soudu bylo zrušeno a aby mu věc byla vrácena k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Tříčlenný senát Nejvyššího soudu č. 20 Cdo, který měl podle rozvrhu práce dovolání projednat a rozhodnout o něm, se hodlá odchýlit od právního názoru, vysloveného v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2008, sp. zn. 20 Cdo 5406/2007, v němž uvedl:

„Náklady nalézacího (i vykonávacího) řízení jsou zvláštním nárokem hmotněprávní povahy, jejichž vznik je ex lege podmíněn zahájením konkrétního občanského soudního řízení. Hmotněprávní povaha těchto nároků vyplývá z jejich podstaty, kterou je ve sporném řízení vznik určitých nákladů spojených s uplatněním pohledávky v důsledku chování dlužníka (§ 121 odst. 3 obč. zák.). Je-li pohledávka uplatněna u soudu (za takové uplatnění pak lze nepochybně považovat též vymáhání pohledávky cestou soudního výkonu rozhodnutí nebo exekuce podle zákona č. 120/2001 Sb.), považuje se nárok na náhradu nákladů řízení za její příslušenství. Jako nedílné příslušenství vymáhané pohledávky sdílí náklady na její uplatnění (soudem přiznaný nárok na náhradu nákladů řízení) její právní osud, a to rovněž v otázce promlčení. Vznikla-li tedy, tak jako v posuzovaném případě, vymáhaná pohledávka z obchodněprávního vztahu, začne promlčecí doba soudem přiznaného nároku na náhradu nákladů řízení běžet prvním dnem po uplynutí lhůty, kterou soud (v rozhodnutí, kterým byla náhrada nákladů přiznána) účastníkovi řízení k náhradě nákladů řízení určí a činí čtyři roky (§ 391 odst. 1 a § 397 obch. zák.). I zde ovšem platí zákonné omezení promlčecí doby podle § 408 obch. zák.; výkon rozhodnutí musí být zahájen v desetileté lhůtě, počítané ode dne, kdy lhůta začala běžet poprvé (§ 408 odst. 1 obch. zák.), a v určitých případech prodloužené o další tři měsíce od vykonatelnosti rozhodnutí (§ 408 odst. 2 obch. zák.).“

Proto věc postoupil podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia.

Dovolací soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009 (viz článek II, bod 12. části první zákona č. 7/2009 Sb.). Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátem, a že je přípustné podle § 238a odst. 1 písm. d), odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a s § 130 exekučního řádu, dospěl po přezkoumání napadeného usnesení odvolacího soudu k závěru, že dovolání není důvodné

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 268 odst. l písm. h) o. s. ř. výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod pro který rozhodnutí nelze vykonat.

Podle § 269 odst. 1 o. s. ř. nařízený výkon rozhodnutí zastaví soud na návrh nebo i bez návrhu.

Podle § 52 odst. 1 exekučního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

Podle § 55 odst. 1 exekučního řádu, ve znění účinném do 31. 10. 2009, exekutor nerozhoduje o zastavení exekuce podle ustanovení o zastavení výkonu rozhodnutí (§ 268 a 290 občanského

soudního řádu).

V posuzovaném případě je exekučním titulem vykonatelný platební rozkaz Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 15. 5. 1997, pravomocný dnem 20. 7. 1997, jímž povinnému byla uložena povinnost zaplatit oprávněnému do 15 dnů ode dne doručení tohoto platebního rozkazu částku 40 897 Kč s úrokem z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 8800 Kč od 3. 5. 1995 do zaplacení, s úrokem z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 13 921 Kč od 12. 5. 1995 do zaplacení, s úrokem z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 12 268 Kč od 21. 5. 1995 do zaplacení, s úrokem z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 5908 Kč od 1. 6. 1995 do zaplacení a náklady řízení ve výši 3204 Kč.

Ze zjištění soudů obou stupňů se pak podává, že mezi účastníky šlo o obchodní závazkový vztah vzniklý ze smlouvy o dodávce pekařských, cukrářských a ostatních výrobků ze dne 7. 3. 1995.

I když z připojeného nalézacího spisu Obvodního soudu pro Prahu 4 vedeného pod sp. zn. 7 C 355/95 vyplývá, že žalobce (v daném řízení oprávněný) se žalobou, doručenou soudu dne 28. 11. 1995, domáhal vydání platebního rozkazu, jímž žalovanému (povinnému) bude uložena povinnost zaplatit mu částku 40 897 Kč, dále smluvní poplatek z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 5000 Kč počínaje od 12. 5. 1995, z částky 13 921 Kč počínaje od 12. 5. 1995, z částky 12 268 Kč počínaje od 21. 5. 1995 a z částky 5908 Kč od 1. 6. 1995 až do zaplacení a náklady řízení ve výši 1604 Kč, to vše do 15 dnů od právní moci rozhodnutí, nalézací soud přiznal exekučním titulem žalobci – kromě jistiny – specifikovaný úrok z prodlení z jednotlivých částek.

Soud v exekučním (vykonávacím) řízení pak není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost vydaného vykonatelného platebního rozkazu, jelikož obsahem rozhodnutí vydaného v nalézacím řízení je vázán a je povinen z něj vycházet (srov. např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98, uveřejněného pod číslem 4/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Při řešení otázky, kterým právním předpisem se řídí promlčení smluvních úroků z prodlení v obchodních závazkových vztazích, je třeba vyjít z ustálené judikatury Nejvyššího soudu, která dovodila, že právní úprava promlčení v obchodním zákoníku má komplexní povahu (srov. např. rozsudek velkého senátu obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 35 Odo 619/2002, publikovaný pod číslem 26/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a usnesení téhož soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3234/2008).

Není tudíž správný názor dovolatele, že „ustanovení § 110 odst. 3 obč. zák. je použitelné i pro obchodní vztahy“.

Dovolací soud nesouhlasí ani s námitkami oprávněného, že v případě promlčení jistiny pohledávky v době podání návrhu na nařízení exekuce (výkonu rozhodnutí) se smluvní úroky z jistiny přisouzené exekučním titulem promlčují samostatně, a to ve čtyřleté promlčecí době podle § 397 obch. zák., a že na danou věc měly být aplikovány závěry uvedené v R 36/2003, týkající se promlčení smluvní pokuty.

Podle § 391 odst. 1 obch. zák. u práv vymahatelných u soudu začíná běžet promlčecí doba ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu, nestanoví-li tento zákon něco jiného.

Podle § 397 obch. zák. nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky.

Podle § 408 odst. 1 obch. zák. bez ohledu na jiná ustanovení tohoto zákona skončí promlčecí doba nejpozději po uplynutí 10 let ode dne, kdy počala poprvé běžet. Námitku promlčení však nelze uplatnit v soudním nebo rozhodčím řízení, jež bylo zahájeno před uplynutím této lhůty.

Podle § 408 odst. 2 obch. zák., bylo-li právo pravomocně přiznáno v soudním nebo rozhodčím řízení

později než tři měsíce před uplynutím promlčecí doby nebo po jejím uplynutí, lze rozhodnutí soudně vykonat, jestliže řízení o jeho výkonu bylo zahájeno do tří měsíců ode dne, kdy mohlo být zahájeno.

Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 1595/2002, uveřejněném pod číslem 13/2006 Sbírky rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 13/2006“), uvedl, že již systematický výklad zařazení ustanovení § 391 a § 397 do téhož (totiž třetího) oddílu jedenáctého dílu první hlavy třetí části obchodního zákoníku nemůže vést k závěru jinému, než že čtyřletá obecná promlčecí doba je dobou, v níž je třeba uplatnit u soudu, právo, které není podloženo exekučním titulem. Tomu také odpovídá ustálená soudní praxe, jež za „úkon považovaný podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení“ (§ 402 obch. zák.) pokládá zásadně (srov. k tomu dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 46/2009, uveřejněné pod číslem 113/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) návrh, resp. žalobu (§ 79 odst. 1 o. s. ř.).

Naproti tomu v souzené věci jde o otázku, kdy se promlčuje právo již pravomocně (v nalézacím řízení) přiznané, a tedy (potažmo), kdy nejpozději může oprávněný podat návrh na nařízení exekuce (výkonu rozhodnutí) podle exekučního titulu, aniž by se vystavil nebezpečí úspěšně vznesené námitky promlčení, resp. aniž by exekuce mohla být posléze pro promlčení zastavena.

Jediné ustanovení, v němž obchodní zákoník upravuje promlčení ve vztahu k výkonu rozhodnutí a kde používá pojmu „právo pravomocně přiznané v soudním nebo rozhodčím řízení“, je ustanovení § 408 odst. 2, zařazené ovšem v jiném, totiž pátém oddílu téhož dílu, hlavy a části obchodního zákoníku. Ze zařazení tohoto ustanovení za ustanovení § 408 odst. 1 obch. zák., zakotvující desetiletou lhůtu, nutno dovodit, že právo pravomocně přiznané lze vykonat v exekučním řízení zahájeném v desetileté lhůtě podle § 408 odst. 1 obch. zák., počítané ode dne, kdy lhůta počala běžet poprvé [tj. u práva na plnění závazku podle § 392 odst. 1 obch. zák. ode dne, kdy měl být závazek splněn (ode dne splatnosti pohledávky)].

Ustanovení § 408 odst. 2 obch. zák. sice výslovně neurčuje, že rozhodnutí vydané v soudním či rozhodčím řízení, přiznávající určité právo, lze soudně vykonat, bylo-li exekuční (vykonávací) řízení zahájeno v desetileté lhůtě, ale pro tam uvedené případy (o něž v souzené věci nejde) dokonce stanoví prodloužení promlčecí doby (o tři měsíce ode dne, kdy vykonávací řízení mohlo být zahájeno). Touto „promlčecí dobou“, o jejímž uplynutí hovoří (v souvislosti s prodloužením lhůty k výkonu rozhodnutí) ustanovení § 408 odst. 2 obch. zák. – logicky – není obecná čtyřletá doba (§ 397 obch. zák.) stanovená pro uplatnění práva v nalézacím řízení, tedy pro podání žaloby (§ 391 odst. 1 obch. zák.), nýbrž doba desetiletá, upravená v předcházejícím odstavci téhož paragrafu, tedy v § 408 odst. 1 obch. zák. (srov. opět závěry obsažené v R 13/2006).

Z uvedeného vyplývá, že řízení o exekuci či o výkon rozhodnutí přiznávajícího určité právo musí být zahájeno v desetileté lhůtě, počítané ode dne, kdy lhůta počala běžet poprvé (§ 408 odst. 1 obch. zák.), a v určitých (nikoli ovšem předmětném) případech v desetileté lhůtě prodloužené o další tři měsíce od vykonatelnosti rozhodnutí (§ 408 odst. 2 obch. zák.). Dovolatel se tudíž mýlí, dovozuje-li, že v exekučním řízení se v jeho případě uplatní čtyřletá promlčecí doba podle § 397 obch. zák., jelikož při řešení otázky, kdy se promlčuje právo na výkon rozhodnutí, tedy právo již pravomocně (v nalézacím řízení) přiznané dovolateli, je pojmově vyloučeno uvažovat o promlčecí době určené k uplatnění téhož práva (podáním žaloby, jíž se nalézací řízení teprve zahajuje).

Podle § 121 odst. 3 obč. zák. příslušenství pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

Definice příslušenství pohledávky obsažená v ustanovení § 121 odst. 3 obč. zák. platí i pro obchodní závazkové vztahy (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. 1 Cmo 758/95, uveřejněné pod číslem 14/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Otázku promlčení smluvních úroků z prodlení vyplývajících z obchodního závazkového vztahu (§ 369 odst. 1 obch. zák.) pravomocně přiznaných rozhodnutím soudu vyřešil odvolací soud v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, s níž sice dovolatel nesouhlasí, dovolací soud však na zaujatých právních závěrech nemá důvod cokoliv měnit.

V rozsudku ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006, 21 Cdo 682/2006, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročníku 2007, pod číslem 104, Nejvyšší soud uvedl, že „nelze souhlasit s názorem, že úroky z prodlení se promlčují po dnech, a promlčecí doba tedy běží samostatně pro právo na zaplacení úroků z prodlení za každý den prodlení se zaplacením jistiny. V opačném případě by se popíralo, že povinnost platit úrok z prodlení jako právní následek prodlení dlužníka se splněním dluhu je příslušenstvím pohledávky tomuto dluhu odpovídající a že povinnost platit úroky z prodlení tedy představuje vedlejší (akcesorický) závazkový právní vztah. Tento názor by nutně musel mít za následek (v rozporu s účelem právního institutu promlčení) vznik kategorie „nepromlčitelných práv“, v níž by byl dlužník „donucován“ prostřednictvím nikdy nepromlčitelných úroků z prodlení ke splnění jistiny pohledávky, ačkoliv již došlo k jejímu promlčení (…)“. Takový následek by byl nepochybně absurdní. V uvedeném případě proto Nejvyšší soud při interpretaci § 393 odst. 1 obch. zák. dospěl k závěru, že „povinnost dlužníka platit úroky z prodlení se splněním úvěru nebo jiného dluhu (závazku) nevzniká samostatně (nově) za každý den trvání prodlení, ale jednorázově v den, kterým se dlužník ocitl v prodlení se splněním tohoto závazku; tímto dnem počíná u tohoto práva podle ustanovení § 393 odst. 1 obch. zákoníku běžet promlčecí doba a jejím uplynutím se právo promlčí jako celek.“ (Dále srov. např. též odůvodnění rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 31 Cdo 4291/2009, uveřejněného pod číslem 96/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, Cpjn 202/2005, uveřejněné pod číslem 39/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

V rozsudku ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 21 Cdo 3477/2006, Nejvyšší soud dále dospěl k závěru, že „povinnost platit úroky a úroky z prodlení nemůže trvat déle, než trvá závazek hlavní. Splněním dluhu (závazku) nebo jeho zánikem z jiného důvodu zaniká (končí) také povinnost platit úroky a úroky z prodlení jako vedlejší (akcesorický) závazkový právní vztah; zůstává tu jen povinnost zaplatit dospělé úroky a úroky z prodlení. Dojde-li k promlčení hlavního závazkového právního vztahu, nemůže se takový právní následek uplynutí času nevztahovat k závazku vedlejšímu (akcesorickému)“.

Ačkoliv tyto právní závěry zformuloval Nejvyšší soud v rámci nalézacího řízení týkajícího se obchodně právního vztahu, pokládá Nejvyšší soud takto obecně vyjádřené úvahy o promlčení práva na vymožení smluvních úroků z prodlení (je-li promlčena soudem pravomocně přisouzená jistina pohledávky) za plně aplikovatelné (při výkladu § 408 obch. zák.) i na exekuční (vykonávací) řízení.

Dovolatel nesouhlasí s názorem uvedeným v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3173/2005, podle kterého „dojde-li k promlčení hlavního závazkového vztahu, nemůže se takový právní následek uplynutí času nevztahovat k závazku vedlejšímu“, a v této souvislosti namítá, že „je rozdíl mezi tím, kdy dojde k zániku akcesorického závazku v případě zániku hlavního závazku, a tím, kdy dojde k promlčení hlavního závazku, jež nemá za následek zánik závazku“, z čehož dovozuje, že „hlavní i vedlejší závazek mohou mít co do počátku i konce rozdílné promlčecí doby“.

V tomto ohledu je mu možno přisvědčit jen v názoru, že promlčením závazek nezaniká a že nadále trvá jako tzv. naturální obligace. V kontextu odůvodnění označeného rozhodnutí ovšem Nejvyšší soud dospěl – bez jakékoliv pochybnosti – k závěru, že stejné právní následky jako v případě zániku hlavního závazkového vztahu (splněním či jiným způsobem) a v důsledku toho i závazku vedlejšího nastávají i v případě, že dojde k promlčení hlavního závazkového vztahu (a tudíž i vedlejšího závazku) a dlužník se promlčení dovolá, a nikoliv, že promlčením hlavní (i vedlejší) závazkový vztah zaniká.

Bylo-li v daném případě zjištěno, že desetiletá promlčecí doba u vymáhané jistiny skončila nejpozději dne 31. 5. 2005, tj. před podáním návrhu na nařízení exekuce dne 11. 5. 2007, pak odtud plyne jako správný závěr odvolacího soudu, že povinný se ocitl v prodlení dne 1. 6. 1995, a promlčecí doba ohledně smluvních úroků z prodlení z jistiny tak podle § 408 odst. 1 obch. zák. skončila dne 1. 6. 2005. Protože návrh na nařízení exekuce byl podán až dne 11. 5. 2007 a povinný a jeho manželka vznesli námitku promlčení, promlčelo se nejen právo oprávněného na zaplacení přisouzené jistiny (o čemž nepochyboval ani dovolatel), nýbrž i právo oprávněného na zaplacení smluvených úroků z prodlení.

Na uvedeném závěru nic nemění ani argumentace obsažená v R 36/2003. Toto rozhodnutí se zabývá smluvní pokutou (sjednanou procentní sazbou ze stanovené částky za každý den prodlení) a pro posouzení promlčení smluvených úroků z prodlení v exekučním řízení jeho závěry nejsou (oproti mínění dovolatele) uplatnitelné.

Zbývá vypořádat se s dovoláním zpochybněným závěrem odvolacího soudu, že dojde-li k promlčení pohledávky přisouzené exekučním titulem, nelze vymoci ani náklady předcházejícího (nalézacího) řízení.

Nárok na náhradu nákladů řízení má základ v procesním právu a vzniká teprve na základě pravomocného rozhodnutí soudu, které má v tomto směru konstitutivní povahu (k tomu srov. Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, uveřejněné pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, bod XXXVII. stanoviska, a dále Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2006, str. 676). Rozhodnutí o nákladech řízení (nárok na náhradu nákladů řízení) je totiž jako procesní nárok zpravidla závislé na rozhodnutí ve věci samé; v takovém případě pak platí, že nenabude-li rozhodnutí ve věci samé právní moci, nelze hovořit ani o vzniku práva na náhradu nákladů řízení. Proto pohledávka z titulu práva na náhradu nákladů řízení před soudem zpravidla vzniká (na rozdíl od hlavního závazku, jenž byl předmětem soudního řízení) po právní moci rozhodnutí ve věci samé (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. 32 Odo 529/2003, rozsudek téhož soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 238/2007, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročníku 2008 pod číslem 92, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2009, sp. zn. 20 Cdo 1932/2007, ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4857/2007, ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 20 Cdo 275/2008, ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1520/2009).

Bez zřetele k tomu, že tento nárok vzniká (konstituuje se) až pravomocným rozhodnutím soudu, však jde stále o příslušenství pohledávky (příslušenství jistiny). Po promlčení (jistiny) pohledávky již nelze vymoci ani toto její příslušenství.

I zde se prosadí závěr formulovaný k příslušenství pohledávky (byť šlo o jiný druh příslušenství) ve výše citovaném usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3173/2005, podle kterého promlčení hlavního závazkového vztahu (jistiny) má za následek též promlčení závazku vedlejšího (zde tvořeného příslušenstvím, jež má podobu nákladů spojených s uplatněním jistiny). Závěr, že neurčuje-li zákon něco jiného, sdílí příslušenství pohledávky osud (právní režim) pohledávky (jistiny) samotné, Nejvyšší soud zformuloval také v usnesení ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2114/2008.

Lze tedy shrnout, že promlčela-li se podle § 408 obch. zák. pohledávka (jistina) přisouzená oprávněnému pravomocným platebním rozkazem, pak se jako příslušenství této pohledávky (§ 121 odst. 3 obč. zák.) promlčel i nárok na náhradu nákladů řízení přiznaný oprávněnému tímto exekučním titulem.

Dovolatelem uplatněný dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tedy dán není. Nejvyšší soud proto zamítl jeho dovolání jako nedůvodné podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o.

s. ř.